УДК 8.11.115 134.2'255.4

КОЛІР В ІСПАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ

Воєхевич А. І.

У статті досліджуються лексико-стилістичні особливості перекладу фразеологізмів та ідіоматичних зворотів які містять кольорназви, у сучасній іспанській мові, а також елементи та способи їх утворення і особливості перекладу.
Ключові слова: переклад, фразеологізм, кольорназва, ідіома, елемент, зворот.

В статье исследуются лексико-стилистические особенности перевода фразеологизмов, идиоматических оборотов, содержащих названия цвета, в современном испанском языке, а также способы и элементы их образования и особенности перевода.
Ключевые слова: перевод, фразеологизм, цвет, идиома, элемент, оборот.

The article researches lexical and stylistic peculiarities of translation of phraseological units and idiomatic expressions with colours in the modern Spanish language; ways and elements of their formation and features of translation.
Key words: translation, phraseological unit, colour, idiom, element, expression.

Переклад фразеологізмів завжди викликав надзвичайну зацікавленість усіх, хто під час роботи буває вимушений робити переклад стійких словосполучень. Стійкі звороти, які містять кольорназви, окремо постають в іспанській фразеології. У статтях іспанських дослідників Крістіана Рубио, Уртадо Албіра, Саборіо Бахарано та інших досліджуються питання, пов'язані із способами перекладу фразеологізмів або ідіом, що містять кольорназви. При перекладі таких фразеологізмів іноді буває легко знайти мотивацію, яка створила той чи інший вислів, якщо вона тісно пов'язана з реальністю. Інколи це не так легко зробити тому що походження і мотивація фразеологізма спирається на народний менталітет.

Важливими для перекладознавчого аналізу лексичного рівня мовної структури, його семантичних характеристик та стилістичної значущості в тексті є методика дослідження реалії. Кольороназви позначають вагомий елемент мовної картини світу, адже саме зорова інформація переважає у сприйнятті дійсності. Філологічні дослідження колористики мають тривалу історію та представлені різними підходами, методами і завданнями, але дослідження колористики, проблеми її перекладознавчого аналізу залишаються ще на периферії наукових пошуків. Це зумовлено тим, що в сучасному перекладознавстві усе виразніше відчувається тенденція до максимальної експлікації аналізу процесу перекладу.

"Як відомо, при перекладі встановлюються мовні відповідності між мовою оригіналу та мовою перекладу, співвідносяться не лише мовні форми, а також і мовне бачення світу. При перекладі відбувається контакт двох мов і двох культур. Те, що є очевидним для носія однієї мови, може бути незрозумілим для носія іншої мови" [3, с. 1].

Феномен кольору є предметом вивчення багатьох фундаментальних наук. Дослідження вживання кольору в іспанській фразеології посідає важливе місце у плані перекладу, тому що кольори займають значний прошарок у лексичному складі мов і активно використовуються в літературі. Колір є психологічним, емоційним, культурним аспектом, і за його допомогою в художній літературі передається емоційний стан людини, її позитивні та негативні риси характеру, різні соціальні та культурні явища, а також менталітет того чи іншого народу. За допомогою кольору дослідники виявляють національно-специфічні риси мовних моделей світу, оскільки фізичному спектрові кольорів у різних мовах відповідають різні засоби його вираження. Колір є одним із основних параметрів культурної діяльності людини, бо більшість реалій як матеріального, так і нематеріального світів може бути співвіднесена з ознакою кольору. ""Етнічна" колоризація образу – знак для відповідної національної читацької аудиторії, який за своєю природою може не зчитуватися іномовним

читачем-тлумачем, у наслідок чого у тексті-перекладі найчастіше неадекватно будуть передані образ та ідея, скажімо, через неточно підібрані слова для контексту" [2, с. 2]. В іспанській фразеології представлена величезна кількість вживання кольорів, які інколи викликають труднощі під час перекладу з причини того, що перекладач не завжди правильно розуміє їх значення, а також, тому що "не в усіх мовах існує однакова кількість назв на позначення кольору. Навіть деякі основні кольори спектра не завжди мають окремі назви" [5].

"Фразеологічним одиницям (ФО) з колірним компонентом властивий різний ступінь умотивованості, прозорості внутрішньої форми і значущості колірного компонента. На метод відтворення їхньої семантики, передусім конотативної, впливають особливості образності, асоціативного поля та символізму кольорів у різних мовах, дивергентність переносних значень колірних лексем та їхня етнокультурна маркованість. Основні методи відтворення семантики ФО з колірним компонентом – використання повного або часткового еквівалента (з конвергентною, дивергентною кольороназвою або без неї), калькування та описове відтворення" [1, с.19].

Вважаємо, що у цьому випадку є необхідність у поясненні значення кольорів в іспанській мові порівняно з українською, тому що їх сприйняття та інтерпретація мають суттєві розбіжності. *"En este sentido, hay que tener en cuenta que el significado de los colores es una moda que va y viene, y también el hecho de que los colores tienen un significado polisémico, pues según la cultura a la que pertenecen, pueden evocar cosas totalmente opuestas"("У цьому сенсі треба мати на увазі, що значення кольорів це є мода, яка прийде й піде, а також той факт, що колір має полісемічне значення, тобто, в залежності від тієї культури, якій він належить, може вказувати на зовсім різні речі")* [4, с. 18].

Ще здавна колористика для відігравала надзвичайно важливу роль в житті та світогляді.

Колір займав значне місце у формуванні системи народних уявлень, культури та в сприйнятті всього навколишнього світу, ототожнювався також із життєво значущими речами, подіями та загальним психологічним станом.

Наприклад, західноєвропейська і українська культури співпадають у сприйнятті основних кольорів: червоний, чорний та білий. Але для української культури до них ще додаються такі, як синій та золотистий колір, які набули традиційного національного значення. Синій асоціюється з простором, небом, безкінечністю та вічністю, *"символізує вірність, людську праведність, довір'я та безкінечність"*[6, с. 1], золотистий – із стиглим колосом, з добробутом, багатством, щастям, життєствердженням.

Синій колір також є символом вірності, любові та віри, інтелектуальних здібностей: *"puro como el azul del cielo"*= **"чистий, як сльоза"** [7, с. 572]. Для українців блакитний – це ознака шляху, іншими словами безкінечність і безкрай. Зовсім іншу картину бачимо в іспанський культурі, де синій сприймається як холодний, означає чистоту спокій, незайманість. Це є колір енергійності й сили: *"el que quiere azul celeste, que cueste" (тому, кому подобається колір неба, це буде багато коштувати)*= **"любишь кататься, люби и саночки возить"** [7, с. 59]. А, ось за часи стародавнього Риму, якщо людина мала очі синього кольору, то це вважалося прикметою нещастя, якщо це була жінка, то це було ознакою розпусти.

Жовтий, для іспанців означає життєздатність, розквіт і багатство, але здебільшого, навпаки, більше співвідноситься з хворобою, безумством, нещасною долею. Цей колір не дуже полюбляють в іспаномовному світі, він має зневажливе значення: *"como la espiga de trigo"(як пшеничний колос),* що означає *"високий, худий, виснажений, довготелесий"*[7, с. 258]. Серед кольорів, жовтий сприймається як сторонній, який викликає недовіру і означає ганьбу, безчестя.

Для українців, навпаки, жовтий колір – це тепло, радість, це колір стиглого пшеничного поля, наповненого світлом і сонцем, він символізує мудрість і багатство.

Зелений колір обидві культури сприймають як оновлення природи, відродження, надію на злагоду мир та спокій. Взагалі, в західній культурі зелений колір вважається чарівницьким, відьомським, шкідливим, згубливим. Ще з часів середньовіччя співвідноситься з дияволом. Так само для іспаномовних зелений має подвійне значення: долі й недолі одночасно: *"arder verde por seco"(страждати з причини безглуздя інших)*, *"no dejar verde ni seco"*= **"не залишити каменя на камені"** [7,

с. 376, 380]. Для Гарсіа Лорки – це є колір смерті в його поемі "Verde que te quiero verde", а для панамського письменника Хоакіна Беленьо, навпаки, це надія на кращу долю в його творі "Lunaverde". Цей колір для обох культур пов'язаний з поняттям грошей. Здебільшого, він має подвійне символічне значення: нещасної долі і надії одночасно. Для українців це є безкрайня надія, відродження природи, вічна молодість*("молодо-зелено")*, а з іншого боку печаль*("зелена нудьга").*

Традиційними для українського світогляду та культури постали червоний, білий та чорний кольори. Саме ця трійка завжди зберігала своє сакральне значення у житті та творчості людей. Так, колористика хатніх прикрас (настінних розписів, мальованих образів, вишиваних рушників, кераміки, виробів із тканини) завжди була спрямована на створення сімейного затишку, атмосфери святковості.

Червоний колір для української культури завжди був дуже вживаним, він є ознакою сили, здоров'я, добробуту, краси, любові. Так, як і зелений, він має подвійне символічне значення: пролиття крові, агресивності, зв'язується з сприйняттям війни, смерті, конфлікта, ворожнечі, а також зі смертю[1, 2, 6].

Для всього іспаномовного світу цей колір також завжди був улюбленим. Він вживався в релігійній сфері, також співвідноситься з війною, а також має політичне значення: *червоний=комуністичний.* Це колір вогню та крові. В примітивних релігіях мав всі типи значень життя й смерті; для християн червоний пов'язаний зі сприйняттям Святого Духа, Трійці, з іншого боку з полум'ям пекла, сатанинським вогнем, гріхом, підступністю та злочином.

Білий колір для української душі завжди був священним, символізував чистоту, незайманість: *"más blanco que la azucena"(лілейно-білий)*[7, с. 59], денне світло, нагадував про близькість до духовної сили, до вічності, божественності, дива: *"білий світ"= "Божественний світ".* Хоча інколи має зовсім інше значення чого-сь незвичайного, що виходить за рамки загальносуспільного сприйняття: *"біла ворона"* = **"mirlo blanco"** 7, с. 412]. абсолютної істини, світла, це базовий колір стародавньої системи світу [4, с. 27]. Також співвідноситься з відсутністю й порожнечею, простодушністю й довірливістю: *"páginas en blanco"(повна наївність).*

Чорний колір для обох культур здебільшого виражає негативні поняття: смерть, ворожнеча, злі сили: *"ojos negros, negra suerte"(чорні очі, чорна доля)*. Але в українській мові це є колір землі, родючості, багатства, урочистості, щедрості.

Так, за допомогою кольору дослідники виявляють національно-специфічні риси мовних моделей світу, оскільки фізичному спектрові кольорів у різних мовах відповідають різні засоби його вираження. Колір є одним із основних параметрів культурної діяльності людини, бо більшість реалій як матеріального, так і нематеріального світів може бути співвіднесена з ознакою кольору.

"Спосіб відтворення семантики колірного словесного образу в перекладі значною мірою залежить від ступеня прозорості другого смислового пласта" [6].

Таким чином, різні слова в художніх текстах супроводжують країнознавчі фонові знання. Важливе значення при перекладі має фонова інформація – соціокультурні факти, характерні лише для певної нації чи національності, засвоєні масою їх представників та відображені в мові даної нації. Особливості мови і культури виявляються при порівняльному вивченні мов і культур *"ya que la traducción de la fraseología está directamente vinculada a la cultura de ambas lenguas"(**тому що переклад фразеології прямо пов'язаний з культурою обох мов**)*[4, с. 8]. Однак на рівні мовної картини світу ці відмінності непомітні, і тому виникають труднощі при перекладі. "Еквівалентність оригіналу і перекладу художнього тексту залежить від багатьох факторів: своєрідності сприйняття оригіналу перекладачем, різносистемності мов, відмінностей соціокультурного середовища та ін." [3].

Література

1. Ковальська І. В. Колористика як перекладознавча проблема / І. В. Ковальська. – Київ, 2001. – 19 с.

2. Науменко О. В. Етнокультурний концепт кольору як проблема перекладу / О. В. Науменко. – Ніжин: Філологічні науки. 2014. – Книга 3.

3. Палівода О. П. Колористика як частина мовної картини світу та особливості перекладу колоронімів/ О. П. Палівода [Електронний ресурс]. - Київ, 2009. - 30-31 листопада. – Режим доступу до джерела:

http://www.confcontact.com/2009ip/palivoda.php

4. Rubio C. El lenguaje visual de los colores: historia, cultura y problemas en la tradicción de las expresiones idiomáticas de colores/ C. Rubio. - Valladolid. - Soria, 2015. – 69 p.

5. Сохмій Д. А. Феномен кольору та його відображення в мові/ Д. Сохмій. [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до джерела :

http://rusfil-mggu.at.ua/forum/25-57-1

6. Традиційна українська колористика [Електронний ресурс]. – 2015. – 5 лютого. – Режим доступу до джерела:

http://folkukraine.com/news/project/tradicijna-ukrainska-koloristika-660

7. Левитинова Э. Испанско-русский фразеологический словарь. / Э. Левитинова – М.: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1983.